

י. לויטן

תמונת נוף

הוא אהב את הגופה (אקט) שלא היתה בשבילו רק מקור הצורתיות. אלא שמשנה גם כסמל לאידיאליזציה.

ובכמה אהבה הוא התמסר לצבע ולקו. עד שמצא את ההרמוניה ביניהם. והדבר מכל מקום לא קל היה. הוא ידע להתגבר על כל הקשיים ולהגיע לאותה דרגת ההרמוניה, האפשרית בין הקו והצבע, כשהם נקלעים לרשות אחת. כי אהב את הצבע, את הצבע החם, הרועד, המתגוון בירוק ובאדום בכל רעידת הנשמה, ובכל חום התלהבותו. הצבע הוא מעין הגוונים, המתגוונים, רועדים ורוטטים. וגם מקור גרויים בלתי פוסקים, הכופים גם על כל יצירתו. כן גם הקו המאריך, המתפתל, שלא כרגיל, דהוא תמצית כל זעזועיו, כל חפשו לאחר בטוי, שיהא כולו משלו וכולו פרי הוייתו.

כל ציורו של מודליני, יותר מאשר אצל ציירים אחרים, משפע מזעזועיו הנפשיים, מלבטיו, מאי-השקט וחוסר המנוח. שהיו מהרסיו. הוא נשאר נאמן לקו המאריך והנמשך, כי הגופה היתה בשבילו רק סמל לחזותו הציורית. הוא ניצל את הסמלים לא לשם העלתם על הבר לבד, אלא בכדי לשבור צמאונו. צמאון הקו והצבע, אשר יחדו הוו את הצורה ואת יצירתו בכלל. צורתיות—היא אשר מלאה את נפשו. אך לא צורה לשם צורה.

צורתיות בכל להב הצבעים והקווים לשם עצוב בטויו, כשם שיתכן לבטאה באמצעות הקו המתפתל, המתעקם והצבע החם, הרועד בכל גווניו. מכאן גם אותו המון גופות עירומות, פורטרטים מבלי שיודקק לנוף-הטבע, מבלי שימצא לו דרך אל מרחב הטבע. הוא מצייר אנשים, נשים, ילדות, ילדים. באותם הסמלים מוצא הוא מבוך לחזותו הציורית. הטבע נשאר זר לו. דבר שמחוץ למהותו, מחוצה לבטויו.

שכור חזות ציוריות התהלך מודליני, מבלי שיכירו בו גדולי אמנות הציור. ואף שכור מכולל בחוצות פריס; פניו מקומטים, מצומקים, כאילו לא נשאר מאותם הפנים האצילים. אלא להב עיניו השחורות ומתיקדות; מיואש, בלתי שקט, בקש לרוץ, מחפש דבר-מה שאבד לו במעט חייו, לעשות, לפעול, מתרגש בכל לבו, בכל נפשו. ואף על פי כן—לא פגו האריסטוקרטיזם ואף הטרזנות שנראו בבגדיו הבלים, בכל תנועה, שאמרה הכרת עצמו. איומות היו שנות יאוש אלה. כל אחד שהכיר אותו יכול היה לראות, שזה הולך ונחרב.

מזיאון תל אביב

ולא נמצא מציל. לא אשתו, אשר אהב אותה, ואף לא ידידו הקרוב ביותר, סוטיץ. הוא דמה לספינה הנטרפת בלב הים הגועש ואין מציל. אך מודליני שב גם ליהדותו. לא פעם היה צועק לחבריו: לא! איני איטלקי, כי אם יהודי! אי-שם תוך ה"בוהימה" הפריסאית, תוך אותה מערבולת אמנים-ציירים מכל המינים נתעוררה בו נימה חדשה, צמחה בו הכרת יהדותו וקם לתחיה עולם נחרב. עתה אהב הוא להקשיב לשירי חבריו, לאותם שירי ערש יהודיים, ולנגונים חסדיים. שחבריו ממזרח אירופה הביאו אתם. אלה לקחו את לבו והוליכו שבי את מודליני הרגיש.

ב-25 לינואר 1920 מת בבית החולים "שריטה" בפריס.

ומשנודע דבר מותו, נכר היה תיכף, שהנהה הגיעה שעת הצלחתו. אולם מודליני היה שייך כבר לעולם האמת. להלוייתו באו עשרות ומאות ציירים מכל הסוגים, מבין הגדולים והצעירים. על ארוננו נערמו זרים ופרחים לרוב. כעין גמול הכרה לכשרונו של צייר טרגי זה, ששבק חיים לכל חי מבלי ששמש ההצלחה תאיר לו את פניה. בן 36 היה במותו.

משתאה עמד ההמון הפריסאי למראה ההלויה המזורה, כולה טובעת בפרחים מכל המינים ביום חרפי פריסאי. אך מודליני לא ראה כבר זאת. כל העולם האמנותי, שהתנכר לו, לאותו האמן, המצומק, מזה רעב, מיואש, הרכיך את ראשו לפני ארונו; עתה היה הדבר, כאות ראשון להכרת ערכו האמנותי, את בטויו, שהיה כה מזור בכל הטרגיות של חזותו הציורית. כי אמן היה א. מודליני. אמן בכל הוויותו ובכל זרותו הנפשית. שנשארה בלתי מובנה וסתומה למסוכים, לאותם האנשים מן הצד. מעטים מידידיו השיגו את הנשמה המופלאה הזאת. ואין גם פלא בדבר, שמודליני אהב את המשורר הצרפתי פרנסוא ווילון. שקרבה ידועה ישנה בחייהם של שני האמנים, בני גזעים שונים ובני תקופות שונות.

זמן קצר לאחר מותו אבדה את עצמה לדעת גם אשתו. עתה עלה מחיר תמונותיו של א. מודליני לאין שעור. תמונות, שמכר אותן במחיר פרוטות, נמכרו באלפי פרנקים. כמובן זרים, שאין להם ולא כלום עם האמנות, מלאו את כיסיהם ממון קורח. זאת היא הטרגדיה הישנה-נושנה של האמן בכל אתר ובכל הזמנים. סדנא דארעא חד הוא.